

Datum

2021-05-06

Vår referens

Adam Hidestål

Stadsarkivarie

Adam.Hidestal@malmo.se

Tjänsteskrivelse

Uppdrag med anledning av kommunfullmäktiges beslut gällande Motion av Olle Schmidt (L) om att utreda förutsättningar för skapa snubbelstenar i Malmö **KN-2019-3293**

Sammanfattning

Kulturnämnden beslutade den 16 december 2020 att kulturförvaltningen skulle initiera samtal med Forum för Levande Historia i syfte att undersöka möjligheterna för att skapa snubbelstenar i Malmö, enligt ”Stockholmsmodellen”. Nämnden beslutade vidare att kulturförvaltningen, i enlighet med motionärens intentioner, ska uppföra skyltar för att uppmärksamma de Malmöbor och platser som har koppling till Förintelsen. Uppdragen ska återrapporteras till kulturnämndens arbetsutskott senast 12 maj 2021.

Förslag till beslut

Kulturnämndens arbetsutskott föreslås besluta

1. Arbetsutskottet godkänner informationen.

Kulturnämndens arbetsutskott föreslår kulturnämnden besluta

2. Kulturnämnden uppdrar till kulturförvaltningen att till kulturnämnden snarast återkomma angående förutsättningar för att uppföra snubbelstenar i enlighet med vad som framgår av ärendet.
3. Kulturnämnden ger kulturförvaltningen i uppdrag till kulturnämnden snarast återkomma angående förutsättningar för att uppföra en minnestavla i enlighet med ärendet.

Beslutsunderlag

- §121 Uppdrag med anledning av kommunfullmäktiges beslut gällande Motion av Olle Schmidt (L) om att utreda förutsättningar för skapa snubbelstenar i Malmö
- G-Tjänsteskrivelse - Uppdrag med anledning av kommunfullmäktiges beslut gällande Motion av Olle Schmidt (L) om att utreda förutsättningar för skapa snubbelstenar i Malmö

Beslutsplanering

Kulturförvaltningens Ärendeberedning 2019-08-12

Kulturförvaltningens Ärendeberedning 2020-11-02

Kulturnämndens Ordförandeberedning 2020-11-03
 Kulturförvaltningens Ärendeberedning 2020-11-16
 Kulturnämndens Ordförandeberedning 2020-11-24
 Kulturnämndens arbetsutskott 2020-12-03
 Kulturnämnden 2020-12-16
 Kulturförvaltningens Ärendeberedning 2020-12-21
 Kulturförvaltningens Ärendeberedning 2021-04-12
 Kulturförvaltningens Ärendeberedning 2021-04-26
 Kulturnämndens Ordförandeberedning 2021-05-04
 Kulturnämndens arbetsutskott 2021-05-12
 Kulturnämnden 2021-05-26

Beslutet skickas till

Kulturförvaltningen

Ärendet

Bakgrund

”Stolpersteine” (hädanefter snubbelstenar) initierades ursprungligen av den tyska konstnären Gunter Demnig 1992. Syftet var att minneshålla den sista plats som individer vilka senare skulle dö under förintelsen hade bott, eller i vissa fall arbetat, på. Fram till december 2019 har ca 75.000 snubbelstenar i 26 olika länder placerats ut.

Både Stockholms stad och Malmö stad har fattat beslut om att genomföra, respektive undersöka möjligheten att genomföra, minnesstensprojekt. Sverige befann sig inte under tysk ockupation vilket innebär att andra val för urval måste göras. Forum för levande historia genomförde ett forskningsprojekt i vilket de fann tre individer som hade vistats i Stockholm, och som efter avslag på ansökan om uppehållstillstånd deporterats och på olika sätt kommit att mördas under förintelsen. Stockholm blev 2019 den första staden i Sverige som placerade ut, tre, minnesstenar över personer som föll offer för förintelsen.

Samarbete med Forum för levande historia

Förutsättningarna i Malmö skiljer sig från de i Stockholm, men efter fördjupad dialog med Forum för levande historia har det framkommit att det kan vara möjligt att genomföra projektet med reviderade kriterier.

Forum för Levande Historia är intresserade av att tillsammans med förvaltningen utforska möjligheter till snubbelstenar i Malmö. De har överlämnat lärarhandledningar och annat pedagogiskt material, som de har utvecklat i förbindelse med placeringen av snubbelstenar i Stockholm, samt också förklarat sig intresserade av att utveckla ett liknande material i Malmö vid ett eventuellt genomförande av snubbelstenar.

Urval för snubbelstenar och minnestavla

Kriterierna för urval i Malmö förhåller sig till utlänningslagen som började gälla strax innan krigsutbrottet, SFS 1937:344. ”Den nya lagen innebar bland annat att kraven på pass och visering detaljredovisades. I lagen utvidgades även definitionen av politisk flykting, vilket medförde att Sverige inte kunde utvisa en person som flytt av politiska orsaker. Politiska flyktingar skulle beredas en trygg rättsställning i Sverige. UD, Socialstyrelsen och utlänningsnämnden tolkade dock den nya lagen negativt för de judiska flyktingarna och fastslog att personer som flytt sitt land på grund av sin ras eller för att de inskränkts i sina försörjningsmöjligheter eller kände van-

trevnad inte skulle betraktas som politiska flyktingar. (Källa: Forum för levande historia)” Den svenska gränsen var den här tiden stängd för romer och de avvisades direkt vid gränsen.

Stadsarkivet kommer att göra en fullständig genomgång av polisarkiven från januari 1938 till december 1943. Kriterierna utgår ifrån de identifierade personer som utvisats från Sverige eller som avvisats vid gränsen. I ett första skeden har tidsperioden från 1 januari 1938 till krigsutbrottet i september 1939 genomgått. 50 personer har hittills identifierats. Av dessa är det i nuläget ett mindre antal som kan komma ifråga för snubbelstenar, dvs personer av judisk härkomst som har avvisats efter att ha bott en tid i Malmö och senare förts till koncentrationsläger och mördats.

Möjlighet till genomförande och finansiering av snubbelstenar undersöks vidare, tillsammans med Forum för levande historia och med Fastighets- och gatukontoret.

Ytterligare ett förslag är att utifrån lämplig avgränsning hedra Förintelsens offer med en minnestavla. En möjlig avgränsning kan vara personer som avvisats vid svenska gränsen och senare har konstaterats mördade inom ramen för Förintelsen.

Möjlighet till genomförande och finansiering av minnestavla undersöks vidare, tillsammans med Fastighets- och gatukontoret.

Sammanfattningsvis föreslås kulturnämnden att uppdra till kulturförvaltningen att arbeta vidare angående förutsättningar för att uppföra snubbelstenar samt minnestavla.

Skyltar

I enlighet med tidigare nämndsbeslut kommer skyltar att uppföras. Den första kommer att placeras på Borgarskolan och berättar om flyktingmottagandet efter andra världskrigets slut. Invi-ning sker av kommunstyrelsens ordförande den 12 maj 2021. Övriga skyltar kommer att uppföras löpande.

Ansvariga

Pernilla Conde Hellman Kulturdirektör